

'Een verbluffend goed, indrukwekkend boek.'

– *The Observer*

Geest grond

SARAH MOSS

'Geestgrond is een parel, een briljant meesterwerkje, waarmee Moss haar naam aan het literaire firmament bevestigt.'

– *The Guardian*

Bij wijze van archeologisch experiment leven Silvie en haar ouders een zomer lang in een hut in Northumberland. Onder leiding van een professor proberen ze samen met enkele studenten te leven van wat de natuur te bieden heeft.

Silvie's vader is een moeilijke en wispelturige man met een obsessie voor het leven in de IJzertijd. Zonder concessies wil hij het harde bestaan van vroeger zo waarheidsgetrouw mogelijk imiteren. In haar dromen wordt Silvie achtervolgd door een veenmeisje dat duizenden jaren geleden in het moeras leefde en werd geofferd door haar eigen familieleden.

Naarmate de zomer verstrijkt en iedereen opgaat in de oude rituelen, nadert het experiment een angst-aanjagende climax.

'Geestgrond grijpt je bij de strot en laat niet meer los. Duizelingwekkend.'

– Elizabeth Day, auteur van *Het feest*

www.uitgeverijorlando.nl

SARAH MOSS

Geestgrond

Vertaald uit het Engels door
Tjadine Scheeman

uitgeverij
ORLANDO

© 2018 Sarah Moss

Oorspronkelijke titel *Ghost Wall*

Oorspronkelijke uitgever Granta Books, Londen

© 2019 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Tjadine Stheeman

Omslagontwerp Joyce Zethof

© Foto auteur Sophie Davidson

Zetwerk Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN 978 94 9308 116 1

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Ze wordt naar buiten gebracht. Niet geblinddoekt, maar met wijdopen ogen, die de laatste hemel, het laatste licht in zich opnemen. De laatste kou bijt in haar vingers en in haar gezicht, de stenen – niet de laatste stenen – doen pijn aan haar blote voeten. Ze struikelt. Ze wordt overeind geholpen. Geen reden om ruw te zijn, iedereen weet wat er staat te gebeuren. Diep vanuit haar binnenste, vanuit haar ruggenmerg en de brede bloedbanen onder haar ribben, vanuit de leegte van haar baarmoeder en de verhevenheid van haar borst, trilt ze. Een lichaam in angst. Ze lopen met het angstige lichaam over de plaggen, langs het pad, haar blote voeten inmiddels gevoelloos voor de scherpe stenen en de stekelige biezen. Het gezang zwelt aan, de trommels slaan traag, niet in de maat met de laatste koortsachtige paniek van haar hart. Anderen volgen, dik ingepakt tegen de kou, donkere gestalten die de schemering tegemoetreden.

Op de plek van bestemming kleden ze haar uit. Dat gaat gemakkelijk; ze hebben haar een wijde tuniek aangetrokken. Haar lichaam is wit in het bleekroze licht, compact tegen de nevelslierten en het maaswerk van riethalmen. Ze wil haar lichaam met haar handen bedekken, maar dat mag ze niet. De een houdt haar vast, terwijl de ander haar boeit. Haar ademhaling gaat sneller, de damp slaat neer op haar gezicht. Iedereen ademt wolkjes uit die langzaam vervliegen in de lucht. Ze draaien haar om zodat ze met haar gezicht naar de menigte staat, ze wordt getoond aan haar burens en haar familie, aan de mensen die haar hand vasthielden toen ze lopen leerde, die haar lieten zien hoe ze brood in de kookpot moest dopen en haar mond afvegen, hoe ze een mand moest vlechten en een vis schoonmaken. Ze heeft gespeeld met de kinderen die nu vanachter hun moeder naar haar gluren, ze heeft gebeden gepreveld bij hun geboorte. Ze was een van hen, niets bijzonders. Haar broer en zusjes zien hoe ze terugdeinst wanneer de mannen het mes pakken, haar blonde haar aan de linkerkant van haar hoofd optillen en afsnijden. Ze schrapen alles weg tot de huid kaal is. Ze ziet er nu niet meer uit als een van hen. Ze trilt. De mannen stoppen het haar tussen het touw om haar polsen.

Ze jammert, weeklaagt. Het geluid weergalmt

over het moeras, zingt door de kale takken van lijs-
terbes en berk.

Er zijn geen verrassingen.

Ze binden een ander touw om haar nek, houden
het mes op tegen de ondergaande zon die net ach-
ter de rotsen verdwijnt. Alle benodigdheden liggen
klaar, de geslepen wilgentenen, de stapel stenen, de
kleine messen en het grote. De stok om het touw
mee aan te snoeren.

Nog niet. Het is een kunst om haar vast te hou-
den op de plek die ze nu betreedt, aan de rand van
de veenpoel, in de tijd en ruimte tussen leven en
dood, te laat om terug te keren naar de levenden
maar ook nog geen tijd, nog niet – dat zal nog even
duren – om volledig dood te zijn.

De duisternis liet lang op zich wachten. Het vuur knetterde, doorzichtig tegen de achtergrond van de bomen, het doel ervan was louter ceremonieel. We waren allemaal bij elkaar vandaan gaan zitten door de hitte die niemand wilde. De rook prikte in mijn ogen, het rotsblok deed pijn aan mijn kont en de ruwe tuniek kriebelde tegen mijn benen. Ik schoof mijn voet uit de mocassin en strekte mijn tenen uit naar het vuur, zomaar, om te zien hoe het voelde. Je kunt het echt niet koud hebben, zei mijn vader, hoewel het vuur zijn idee was en hij per se wilde dat we er met z'n allen omheen gingen zitten. Jawel, hoor, dacht ik, als ik daar toevallig zin in heb, maar ik zei, nee, pap, ik heb het niet koud. Door de vlammen zag ik de jongens met elkaar praten, ze waren steeds dichterbij de bomen toe gekropen, alsof ze van plan waren ongezien in het bos te verdwijnen om ergens jongensdingen te gaan doen waar ik vast veel beter in was. Mijn moeder zat op de kei waar ze

van mijn vader op plaats had moeten nemen, haar tuniek onflatteus gekreukeld boven haar dikke witte knieën, in de vlammen te staren, zoals mensen dat nou eenmaal doen; het was een saaie boel en mijn vader hield ons gevangen, dwong ons gewoon om ons hier te vervelen. Hé, waar ga jij naartoe, riep hij toen ik opstond. Ik moet plassen, zei ik. Hij bromde en wierp een blik op de jongens alsof alleen al het noemen van lichaamsfuncties hun jeugdige seksuele interesse kon wekken. Zorg er wel voor dat je het uit het zicht doet, zei hij.

Een paar dagen later zouden onze voeten een pad door de bomen naar de beek hebben uitgesleten, maar die eerste avond voelde ik in het schemerlicht nog zacht mos onder mijn voeten en ik kwam langs plekken met wilde aardbeien, zo rood en rijp dat ze zelfs in het duister nog te zien waren, als gloeiende puntjes. Ik bukte me om er een handje vol van te plukken en liep daarna weer door, waarbij ik de aardbeien met mijn lippen oppakte, mijn handpalm kussend. Tussen de takken door flitsten vleermuizen, die diepte aan de egale avondlucht gaven: ik kan ze nu nog steeds horen. Het was vreemd om op die dunne leren schoenen te lopen, alleen een laagje geleende – gestolen – dierenhuid tussen mijn voeten en de takjes en stenen, de drassige plekken en zachte grond van het bos. Ik kwam bij de beek en hurkte

neer. Ik doopte mijn vingers erin en luisterde. Water over rotsblokken en veen, ritselende bladeren achter me en boven me, een schaap dat blaatte op de heuvel. Verse dauw drong door mijn schoenen heen. Het beekje trok zachtjes aan mijn vingers en de heidestruiken verkenden mijn blote benen onder de tuniek. Het was niet zo dat ik niet snapte waarom mijn vader zo van de natuur hield, van dit buitenleven. Het was niet zo dat ik een stenen huis beter vond.

Toen ik terugkwam bij het vuur, zat mijn moeder op haar knieën ernaast, niet om de goden gunstig te stemmen, maar om dikke groene plaggen van een stapel te tillen. Help me 'ns effe, Sil, zei ze, volgens hem kan je zo het vuur afdekken voor de nacht en dan morgenochtend de plaggen weer weghalen, zo deden hun het vroeger altijd, volgens hem. In die goeie ouwe tijd. Ja, zeg ik terwijl ik naast haar neerkniel, maar hij zei er natuurlijk weer niet bij dat er in die goeie ouwe tijd iemand was die het voordeed, dat ze toen niet zomaar wat aanwijzingen riepen om 'm vervolgens zelf te smeren. Ze kwam overeind. Maar vroeger wisten ze het natuurlijk vanzelf, zei ze, ze hadden niemand nodig om het voor te doen omdat ze het van hun ma hadden geleerd, gewoon door goed te kijken, en let asjeblijf op je woorden, straks hoort hij je nog.

We sliepen in het rondhuis, mijn ouders en ik. Het huis was eerder dat jaar door de studenten gebouwd, als onderdeel van het vak ‘experimentele archeologie’, maar ze hadden fel geprotesteerd toen mijn vader had geopperd er met z’n allen in te slapen. Mijn vader beweerde dat er geen enkele reden was om aan te nemen dat het huishouden van de Oerbritten er net zo uitzag als dat van een modern gezin, en als de studenten zo nodig levensechte ervaringen wilden opdoen, konden ze beter bij ons in het huis komen slapen op zo’n splinterig houten bed van eigen makelij, bedekt met hertenvellen, welwillend ter beschikking gesteld door de huidige lokale landheer. Maar aangezien de landheer in Londen woonde en de zomers niet in Northumberland doorbracht, waren de vellen ongetwijfeld uit zijn naam door een of andere bediende ter beschikking gesteld. Ach ja, had professor Slade gezegd, honderd procent authenticiteit was sowieso onmogelijk en eigenlijk ook niet het doel, het ging erom dat je een globale indruk kreeg van het leven in de IJzertijd en misschien iets van inzicht opdeed in bepaalde werkwijzen en technologieën. Laat de studenten maar lekker in hun tent slapen als ze dat willen, in de IJzertijd hadden ze vrijwel zeker ook tenten gehad. Ja, tenten van dierenvellen, had papa opgemerkt, niks van die moderne nylon fratsen. De tent die we op vakantie gebruik-

ten was van abrikooskleurig canvas en waarschijnlijk een overblijfsel uit de Tweede Wereldoorlog. Ik had gezien dat de studenten hun niet-authentieke felgekleurde, waterproof nylon tenten op de open plek een eindje bij onze hut vandaan hadden opgezet. Hun tenten werden afgeschermd door bomen en een talud zodat ze niet te zien waren vanuit het rondhuis en de grote tent van de professor, die vlak bij het pad stond waar hij zijn auto had geparkeerd. Ik zei tegen papa dat ik ook best in een tent wilde slapen, want dan hadden mama en hij tenminste wat privacy, maar papa had geen behoefte aan privacy, hij wilde kunnen zien wat ik uitspookte. Doe niet zo achterlijk, zei hij, natuurlijk kun je niet bij die kerels slapen, ga je schamen. Privacy is maar een opgeklopt modern idee en wij willen daar juist niet aan meedoen, iedereen die zich maar verstoppt om z'n eigen gang te kunnen gaan, nee, hoor, jij blijft gewoon bij ons. Ik weet niet wat mijn vader dacht dat ik van plan was, maar hij zorgde er in elk geval voor dat ik niks kon uithalen.

De primitieve bedden lagen net zo oncomfortabel als ze eruitzagen. Ik weigerde om in de kriebelende tuniek te slapen die ik van mijn vader aan moest, al was er geen enkel bewijs dat de Oerbritten die ook 's nachts droegen, maar zelfs in een flanelen pyjama voelde ik nog het stromatras prikken, dat rook naar

een boerenerf en bij elke beweging ritselde en kraakte, alsof er kleine zoogdiertjes in rondscharrelden. Het was pikkedonker in het huisje, beangstigend donker; ik lag op mijn rug en hield mijn handen voor mijn gezicht, maar ik zag helemaal niets. Mijn vader draaide zich op zijn zij, zuchtte en begon te snurken, een onregelmatig runderachtig lawaai dat van het idee van slapen een lachertje maakte. Mam, fluisterde ik, mam, ben je nog wakker? Sst, siste ze, ga slapen. Dat lukt niet, zei ik, hij maakt te veel lawaai, kun je hem geen por geven? Sst, zei ze, ga slapen, Silvie, doe je ogen dicht. Ik draaide me om, met mijn gezicht naar de wand en toen weer terug omdat het niet goed voelde om met mijn rug naar het pikkedonker te liggen. Stel dat er insecten in het stro zaten, teken of vlooiën, en dat die dan in mijn pyjama kropen, stel dat er nu eentje op mijn voet of misschien al op mijn been zat, springend en bijtend en springend, of op mijn rug, dat ze uit de strozak waren gekomen, een heel kluitje, en dat ze ook op mijn schouders en in mijn hals zaten – Silvie, siste mama, hou op met woelen en ga slapen, ik word knettergek van je. En ik word knettergek van hem, zei ik, ze kunnen hem vast helemaal in Morbury horen, ik snap niet hoe jij dat uithoudt. Er klonk gekreun, geritsel. Het gesnurk hield op en we bleven allebei roerloos, verstijfd liggen. Stilte. Misschien

gaat hij nooit meer ademen, dacht ik, misschien is het afgelopen, is dit het einde, maar toen begon het snurken weer, als een kartelmes door karton.

Toen ik wakker werd, sijpelde er licht langs de randen van de schapenvacht die voor de ingang hing. Waarschijnlijk hadden ze in die tijd geen schapen, had de professor gezegd, maar omdat we geen dieren mochten doden zoals ze in de IJzertijd deden, moesten we het doen met wat voorhanden was, en op de boerenmarkt kon je veel makkelijker aan schapenvachten dan aan hertenvellen komen. Hoewel ik blij was dat we niet zelf in het bos een hert met een stenen hakbijl hoefden te slachten, vond ik toch dat we door het vermijden van bloederige slachtpartijen het hele idee dat we die zomer de leefgewoonten van de premoderne jager-verzamelaars zouden herontdekken nogal ontkrachten. De naam zegt het toch al, bromde ik, jäger-verzamelaars, snappie? Wat zei je daar, Silvie? vroeg papa. Zou je dat nog eens willen herhalen tegen professor Slade? O, toe, zeg toch Jim, zei professor Slade, en maakt u zich niet druk, ik heb zelf ook tieners, ik weet hoe het is. Ja, hoor, dacht ik, maar jouw tieners zijn hier niet, hè? Die zijn ergens lekker vakantie aan het vieren met hun moeder, in Frankrijk of Italië waarschijnlijk. Ik ging op mijn rug liggen, die pijnlijk stijf was, en knalde met mijn ellebogen tegen de houten bedrand. Voor-

zichtig schoof ik over de splinters en stond even later op mijn blote voeten op de kale grond, die droog en stoffig was. Er was net genoeg licht om te zien dat de bedden van mama en papa leeg waren, de contouren van de middenpaal losten onder het dak op in het donker. De mensen uit de IJzertijd bonden soms de halfverkoolde lijken van hun voorouders in hurkhouding aan de dakspanten, waar ze met lege ogen omlaagtuurden. In sommige huizen waren stukjes dode kinderen onder de ingang begraven, om geluk te brengen of tegen groter kwaad te beschermen.

Mama zat gehurkt bij het vuur tegen de smeulende resten te blazen. Naast haar lag een stapel turfblokken. Dus het werkt, zei ik, hoe kreeg je die turven eraf zonder je te branden? Ze haalde diep adem, boog zich voorover en blies door getuite lippen tegen de vonkende kern. De houtjes gloeiden op in het zonlicht. Flitsende schaduw van bladeren. Met heel veel moeite, zei ze, hier, probeer jij het effe, ik sloop d'r finaal m'n knieën mee. Ik knielde neer, met mijn ellebogen op de grond, en hoopte dat er niet toevallig een student aan kwam lopen die mijn omhooggestoken kont zou zien. Ik blies en nog een keer. Kijk uit voor je haar, zei mama. Ik haalde diep adem, ik rook aarde en beukenhout. Ziezo, zei ik. Vlammen. Wat eten we voor ontbijt? Ze schudde haar hoofd.